

By inoculation of seeds with strain 634b - without siderata and spraying - the yield of soybean varieties Legend and Xenia were respectively 2.47 and 2.79 t / ha, and strain 614a - in the variety of Angelica and Georgina - respectively 2.71 and 2.75 t / ha. In the variant of the syeral fertilizer and inoculation of the seeds with strain 634b, the yield increased in the Legend to 2.73 t / ha, Ksenia - up to 3.01 t / ha, and with inoculation with the 614a strain against the background of the syeral fertilizer with spraying of the crops with Hetomik, Angelica 2.95 t / ha, Dahlia - 3.04 t / ha.

Key words: soybean, seed inoculation, sideral fertilizers, leaf surface area, microbiological preparations, productivity, quality.

УДК 634.1:001.8(092)

**ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО
САДІВНИКА, АКАДЕМІКА
ВАСИЛЯ ВАСИЛЬОВИЧА ПАШКЕВИЧА (1857-1939)**

О. В. Свистун, завідувач музею історії

Т. В. Мамчур, кандидат сільськогосподарських наук

М. І. Парубок, кандидат біологічних наук

Уманський національний університет садівництва

Стаття присвячена одному з найвидатніших представників плеяди вчених засновників вітчизняної помології – видатний вчений, засновник наукового садівництва, доктор біологічних наук Василь Васильович Пашкевич. Основні його дослідження були присвячені вивченню сортоведення плодкових культур. Крім садівництва він вивчав квітникарство, овочівництво та лікарські рослини, займався педагогічною і організаторською діяльністю.

Ключові слова: садівництво, помологія, сортоведення, дослідження, плоди, лікарські рослини, вчений, викладач, Уманське училище землеробства і садівництва.

В 2017 році виповнилося 160 років з дня народження видатного вченого, практика і суспільного діяча – В.В. Пашкевича. Він віддав вивченню садівництва біля 60 років свого життя, залишив після себе більше 300 наукових робіт по різноманітним питанням садівництва, відіграв важливу роль у розвитку нашої вітчизняної помології.

Василь Васильович Пашкевич народився 10 січня 1857 року, в селі Семеновичі Ігуменського повіту Мінської губернії (нині Червенський район) в сім'ї псаломщика. Початкову освіту отримав у духовній семінарії. Після закінчення Мінської духовної семінарії навчався на природничому відділенні фізико-математичного факультету Петербурзького університету, де він опановував техніку рослинної мікроскопії та відкрив кристали в листках, показавши себе серйозним молодим дослідником. Схильність до садівництва у В.В. Пашкевича проявилась дуже рано. При виконанні своєї другої наукової роботи він уже визначився і сформувався як справжній плодовод. У 1881 році В.В. Пашкевич успішно закінчує університетський курс та отримує науковий

ступінь магістра природничих наук за дисертацію «Флора квіткових рослин Мінської губернії» [5].

Для поглиблення знань з плодівництва, виноградарства, а також інших галузей садівництва 6 квітня 1883 року Василь Васильович Пашкевич був направлений Департаментом землеробства за кордон. Навчання у Німеччині в Гейзенгеймському училищі садівництва і виноградарства на Рейні тривало з 1883 по 1885 роки, де він удосконалював свої знання під керівництвом директора училища, відомого плодовода Рудольфа Гете, якого вважав своїм вчителем. Останні місяці свого відрядження В.В. Пашкевич провів у подорожах по садових закладах півдня Німеччини та Австрії, відвідав Швейцарію, Східну Пруссію, побував у Франції, де вивчав сушіння фруктів. Завершив своє закордонне перебування ознайомленням з установами Проскауського помологічного інституту [4]. Досвід який Пашкевич отримав під час перебування за кордоном він узагальнює у наукових працях про зарубіжні технології переробки плодів і овочів, закладанні садів. У 1884 році він написав статтю «Новий спосіб створення помологічних колекцій».

Після повернення на батьківщину, молодого вченого призначають завідуючим Уманським Царициним Садам. Крім того він стає викладачем Уманського училища землеробства і садівництва де викладає ботаніку та садівництво.

Діяльність В.В. Пашкевича в Уманському училищі землеробства і садівництва розпочалась 21 квітня 1885 року і тривала до 31 січня 1892 р. За цей час він встиг зробити дуже багато. З ініціативи Василя Васильовича і завдяки його надзвичайної працьовитості був посаджений помологічний фруктовий сад з великою кількістю вітчизняних і зарубіжних сортів, в якому було 350 сортів яблуні, 250 – груш, 40 – слив, 50 сортів вишень і черешень вітчизняного та закордонного походження. Для навчання учнів технології обрізування плодкових дерев і ягідних кущів створюється формовий сад. Цікавим є те що саме за технологічними розробками Василя Васильовича в Уманському училищі землеробства і садівництва проводилося вирощування ананасів, які відправлялися в Петербург до царського столу. Заслугою В.В. Пашкевича було і те, що вперше в Київській губернії ним було розпочато культивування винограду. Крім того, одночасно з приведенням у зразковий стан парку та саду, за ініціативою Василя Васильовича було запроваджено різні способи технічної переробки: сушіння плодів і овочів, варка паст, пастили, мармеладу, та започатковано вітчизняне виробництво плодово-ягідних вин. Щорічно виготовлялося майже 600 відер вина. За вказівками В.В. Пашкевича були споруджені сушильня Рейнольда і сонячна сушильня. Частиною цих надбань продовжують користуватися наші сучасники [3].

В.В. Пашкевич зробив помітний вклад в підтримку та розвиток парку, який на той час перебував в запущеному стані. За визнанням самого Василя Васильовича тут він отримав можливість ознайомитися з численними колекціями саду, що дало значний матеріал для подальшої діяльності. Особливу цінність для сьогодення становить «Англійський парк», або Арборетум, який із навчальною метою у 1890-1891 рр. був закладений В.В. Пашкевичем та висаджений екзотичними породами дерев і

кущів. Площу у 1,87 гектара було поділено на 23 ділянки, на яких було зібрано багато різних рідкісних рослин цікавих і цінних у ботанічному та декоративному відношенні. Крім того простежується майстерність В.В. Пашкевича в їх розміщенні та групуванні. На території Арборетуму є кам'яний басейн, грот, кам'яна гірка і декілька зацементованих колодязів в які за тих часів по підземним гончарним трубам вода для поливу надходила за декілька кілометрів від парку [1].

Під час опанування дисципліни «Ботаніка» учні училища збирали гербарій інтродукованих рослин Царициного саду, що зазначено на етикетках гербарних зразків. Вчені-ботаніки того часу, зокрема і В.В. Пашкевич, мали відношення до його формування та збереження, який на сьогодні зберігається у Науковому гербарії Уманського національного університету садівництва (УМ) та набув історичної цінності [5].

Сьогодні «Англійський парк» займає невелику територію у формі трикутника площею близько двох гектарів. Його вершина сягає воріт Уманського НУС, друга сторона межує з партерним амфітеатром. Територія арборетуму густо порізана доволі складною алейно-шляховою системою доріжок. Колекція арборетуму в первісному вигляді збереглися частково: з 200 видів і садових форм деревних і чагарникових рослин у 1963 році зростало відповідно 129 і 135 видів і форм екзотичних та місцевих деревних і кущових рослин, а нині зростає лише 45. З нагоди 210-річного ювілею Національного дендропарку «Софіївка» НАН України були проведені значні роботи з упорядкування насаджень та присвоєння цій ділянці ім'я видатного вченого-садівника В.В. Пашкевича [6, 8].

За матеріалами Міжнародної виставки з плодівництва, яка проходила в Санкт-Петербурзі в 1894 році відомо, що В.В. Пашкевич як спеціаліст садівництва при Департаменті Землеробства був запрошений для допомоги в організації виставки завідувачому міністерським відділом професору А.Ф. Рудзькому. Цікавим є і те що на виставці були представлені праці В.В. Пашкевича, написані ним під час перебування в Умані: «Про виготовлення плодівних вин» (1886), «Ягідні вина» (1887), «Суниця» (1888), «Культура ананасів» (1889), «Слива» (1890), «Малина» (1890), «Персики» (1890), «Культура лікарських рослин» (1894), «Горіх лісовий і його культура» (1894), «Уманський Царицин сад» (1894). В цей же період у журналі «Плодівництво» вийшли статті «Новий спосіб створення помологічних колекцій» (1884), «Російське плодівництво і десять заповідей плодівництва вюртемберського» (1886), «Задачі руського плодівництва» (1890), «Плодівництво в Старій Русі і в околицях» (1893) [9].

Крім того у вересні 1894 року В.В. Пашкевич приймає участь у Воронежській сільськогосподарській виставці з читанням публічних лекцій по сушінню фруктів, а 14 серпня 1895 року він організовує стенд по сушінню плодів на сільськогосподарській виставці у місті Орел.

Незалежно від того де він працював, В.В. Пашкевич завжди уважно стежив за розвитком садівництва в Україні, а також скрізь поєднував свою діяльність з розробкою теорії і практики вітчизняного плодівництва, ягідництва виноградарства та з підготовкою молодих кадрів. До Никітського

ботанічного саду в Криму вчений перевівся у 1892 році, де обійняв посаду головного садівника і викладача Нікітського училища садівництва. А в 1893 році працював в Імператорському ботанічному саду в Петербурзі. На посаду старшого спеціаліста із садівництва при Департаменті Землеробства він був призначений з 21 липня 1894 року, а з 1912 року – чиновником із особливих доручень при Головному управляючому Землеустроєм та Землеробством [7].

Василь Васильович, виконуючи різні доручення Департаменту Землеробства, першим починає планомірне обстеження і вивчення стану садівництва майже всієї європейської частини Росії. Він щорічно здійснював довготривалі експедиційні виїзди де безпосередньо досліджував плідівництво тодішніх губерній: Воронежської (1896), Казанської (1899), Нижегородської (1904), В'ятської (1904), Симбірської (1904), Самарської (1906), Саратовської (1908), Мінської (1908), Астраханської (1911), Середнього і Нижнього Поволжя (1910), Пензенської (1914), а у 1914 році продовжив дослідження Мінської губернії, Азербайджана (1927), Волині (1930) та інших районів.

У своїх дослідженнях він відмічає найбільш характерні сади та агротехніку яку у них використовують. Наводить аналіз місцевих асортиментів плодових, з докладним описом сортів яблунь, груш, слив, кісточкових та інших плодових рослин. Звіти про цю роботу були надруковані Департаментом окремими томами під загальною назвою: «Плідівництво в Росії: Матеріали і дослідження». Загальна кількість праць про стан плідівництва в Росії викладено в 12 томах (нині збережено у фондах Наукової бібліотеки Уманського національного університету садівництва). Окрім цих праць, В.В. Пашкевич написав «Підручник садівництва для нижчих шкіл садівництва» у трьох частинах, який був двічі перевиданий, а також «Плодове сортоведення або Помологія на нових началах» (1911). Таких детальних обстежень та досліджень садівництва до В.В. Пашкевича не було [3, 4, 7].

У його працях, зокрема – у «Вибраних творах з плідівництва» червоною ниткою проходять обґрунтування досягнень українських учених-садівників. Готуючи до видання книги «До питання про безплідність і урожайність плодових дерев», В.В. Пашкевич використав дані, одержані в Каразінських садах Харківської губернії, Харківській обласній сільськогосподарській дослідній станції, Уманському сільськогосподарському політехнікумі, Нікітському державному ботанічному саду, Мліївській та Салгирській дослідних станціях садівництва, Київському сільськогосподарському інституті, Полтавському сільськогосподарському політехнікумі [5].

Вагомим науковим внеском у розвиток плідівництва були дослідження по біології квітування плодових культур. Свої спостереження В.В. Пашкевич розпочав ще у своєму садку в Горутишках Мінської губернії. У 1915 році вийшла його монографія «Дослідження і спостереження над різними сортами плодових дерев», яка написана на основі узагальнених матеріалів зібраних при об'їзді садів земських народних шкіл та за свідченнями зібраних від народних вчителів, які були на його курсах з садівництва.

Саме В.В. Пашкевич першим розпочав вивчення питань квітування плодових культур: запилення, запліднення, самоплідність, підбору сортів – запилювачів, які до нього практично не вивчалися. Він проводить детальне вивчення морфології квітки, крім того вивчає самозапилення, перехресне запилення та штучну партенокарпію. Свої дослідження та напрацювання він висвітлює у книзі «Безпліддя і степінь урожайності в плодівництві в залежності від сорту запилювача» (1931), яка стала справжнім підручником для пловоодів. Саме ці дослідження відіграли важливу роль у підвищенні урожайності плодових культур [7].

Відмінні знання з ботаніки В.В. Пашкевич використовував у своїй дослідженнях по систематиці та філогенії плодових рослин і у вивченні їх диких родичів. Важливу роль у формуванні поглядів багатьох дослідників на філогенію плодових рослин відіграла його монографія «Родоначальні форми і дикий родичі дерев» та інші роботи, які і до сьогодні зберегли свою значимість.

З 1896 по 1905 рр. Василь Васильович Пашкевич був першим секретарем Російського товариства садівництва. За активну і плідну діяльність обраний почесним членом Російського товариства садівництва, Рижського відділу Імператорського Російського товариства плодівництва, Московського товариства любителів садівництва, Старо-Петровського товариства садівництва, Імператорського Вольно-економічного товариства, Всеросійського товариства бджільництва і садівництва та Імператорського Петербурзького товариства природодослідників за сприяння якого виходив журнал «Плодівництво», ін. [7].

Як прекрасний знавець сортів плодових культур і вчений з широкими знаннями морфології, біології, фізіології, анатомії, цитології та інших наук, В.В. Пашкевич принципово по-новому підходив до сортовивчення плодових рослин. Василь Васильович виступав проти описового підходу до сортів плодових культур, який обмежував завдання помолога лише класифікацією сортів на основі морфології плоду. Вчений вважав за необхідне вивчати біологічні особливості сортів, такі, як стійкість до хвороб і морозів, продуктивність та терміни проходження фенофаз. Важливе значення В.В. Пашкевич надавав виявленню зв'язків сучасних сортів з родоначальними формами плодових рослин та необхідності глибокого вивчення дикорослих родичів. Система помології як наукової дисципліни, що займається різнобічним вивченням сортів плодових рослин, викладена В.В. Пашкевичем в книзі «Загальна помологія, або вчення про сорти плодових дерев» (1930), «Сортовивчення і сортоведення плодових дерев» (1933), «Плодівництво: Практичне керівництво на наукових основах» (1923, 1927, 1929). Найважливішим завданням він вважав видання «Помології СРСР», яке на жаль не було здійснено. Під керівництвом В.В. Пашкевича було здійснено сортове районування плодових і ягідних культур. Дана робота була відображена у книзі «До стандартизації сортів плодових дерев і ягідних куштів» та «Вибрані твори по плодівництву». Ці книги, стали класикою вітчизняного рослинництва.

Василь Васильович завжди прагнув передавати свої знання, читав курс плодівництва і помології на Петроградських, Стебутівських,

Каменноостровських сільськогосподарських курсах, розвиваючи свою програму помології на нових засадах. При безпосередній участі В.В. Пашкевича розроблялися програми для шкіл садівництва, а у 1895 році у журналі «Плодівництво» було надруковано розроблена В.В. Пашкевичем програма практичних і теоретичних занять з садівництва в народних школах [5].

Після реорганізації системи управління державою (1917 р.), В.В. Пашкевич переходить на викладацьку діяльність. У 1918 році Василя Васильовича відряджають до Криму для організації дослідницької справи. Спочатку він працює на Салгирській дослідній станції садівництва, а згодом – професором кафедри плодівництва Кримського університету. Василь Васильович у 1922 році переїздить до Росії де його обирають членом Сільськогосподарського вченого комітету у відділ прикладної ботаніки і селекції, який в 1924 році був реорганізований у Всесоюзний інститут прикладної ботаніки і нових культур, а згодом, в 1930 році у Всесоюзний інститут рослинництва (ВІР). Крім того, у 1922 році був відкритий Петроградський сільськогосподарський інститут, зразу ж після його відкриття, постало питання про навчальну і виробничу базу. Таку базу було створено в місті Дитяче Село Ленінградської області, де було створено 15 дослідних станцій. Одну із них, навчально-дослідне садівництво очолив професор В.В. Пашкевич та професор М.І. Кічунов. Василя Васильовича було призначено професором Ленінградського сільськогосподарського інституту. В 1934 році В.В. Пашкевичу присвоєно ступінь доктора біологічних і сільськогосподарських наук. У 1935 р. він став членом ВАСГНІЛ, йому було присуджено почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки РРФСР» [5, 7, 9].

Сам М.І. Вавилов високо цинив вклад В.В. Пашкевича в науку і практику і характеризував його, як піонера наукового плодівництва Росії. Микола Іванович так сказав про цього видатного вченого: *«Жити і працювати з Василем Васильовичем було виключно легко»*. Під впливом М.І. Вавилова Василь Васильович прийняв активну участь в організації на території СРСР мережі дослідних станцій – Павловської, Кримської помологічної, Майкопської, Середньоазіатський, Туркменської. При особистій участі і під керівництвом В.В. Пашкевича проведено більшість експедиційних обстежень зі збору і закріпленню на дослідних станціях культурних і дикоростучих плодкових рослин. М.І. Вавилов дуже цінував його як вченого-плодовода і організатора. Він сприяв видавництву його наукових печатних робіт, в числі яких багато великих монографій по помології, сортовивченню і практичних керівництв [4].

Академік В.В. Пашкевич – був одним з найвідоміших помологів нашої країни, фахівцем з плодкових дерев і, в першу чергу, з яблунь. Він багато років працював в інституті рослинництва ім. М.І. Вавилова, на Ленінградській і Павловській плодовоочевих дослідних станціях. На Павловській експериментальній базі Всесоюзного інституту рослинництва В.В. Пашкевич заклали колекцію яблунь. А також був виведений сорт посівом насіння від природного запилення мічурінського сорту ‘Бельфлер-китайка’ – ‘Яблуко

Пашкевича червоне' (в 1948 р. прийнятий Державною комісією із сортовипробування) [5].

Основні праці В.В. Пашкевича були присвячені вивченню сортів плодових культур (помології), дослідженню біології цвітіння та плодоношення плодових дерев. Ним були проведені численні обстеження садів в різних районах СРСР. При обстеженні садів Білорусії (1926-1931 рр.), які проводилися під його керівництвом, було зібрано і систематизовано велику кількість місцевих сортів плодових культур. Саме В.В. Пашкевич поклав початок порідно-сортівому районуванню плодово-ягідних культур і сортів.

В.В. Пашкевич приділяв велику увагу медицині, зокрема гомеопатії. Він стояв біля витоків вітчизняної лікарської індустрії, брав безпосередню участь в організації Могилевської дослідної станції лікарських рослин. А також керував роботою по заготівлі лікарської сировини в Білорусії і на Україні:

Ще в 1894 році В.В. Пашкевич опублікував в «Щорічнику департаменту землеробства» описи лікарських рослин і їх медичне застосування «Перше російське керівництво з культури лікарських і запашних рослин».

В.В. Пашкевич виступив з доповіддю на Всесоюзній нараді по лікарським рослинам і лікарській сировині у 1925 році, а у 1926 році він організував науково-дослідну роботу з лікарськими рослинами в системі ВАСГНІЛ. Пізніше він доповнив і переробив багато матеріалів та випустив книгу «Лікарські рослини, їх культура і збір» (1924, 1930, 1934).

Василь Васильович дбав про введення в культуру багатьох вітчизняних та іноземних рослин. Серед них був північноамериканський і індійський подофіл, улюблене дітище В.В. Пашкевича. Вдалося вивчити біохімічні та фармакологічні особливості цієї рослини, біологію розвитку рослини, динаміку накопичення подофіліна та первинну технологію його вирощування. На сьогодні вдалося ввести 2 види цієї рослини в культуру, як на території Північного Заходу нашої країни, так і в Прибалтиці та в Білорусії. Речовини, що знаходяться в цій дивовижній рослині, використовуються для лікування пухлинних захворювань.

Вивчення лікарських і корисних рослин продовжувалось і в 1939 році у співавторстві зі співробітником інституту рослинництва ім. М.І. Вавилова Г.Н. Крейером, де було видано книгу «Культура лікарських рослин». Вона стала останньою, що вийшла за життя вченого. Взагалі наукова спадщина Василя Васильовича нараховує понад 300 наукових робіт із різних питань садівництва [5].

В.В. Пашкевич вів обширне листування і зустрічався з багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. У пошуках різних плодових рослин, що зацікавили його, він об'їздив всю країну і багато зарубіжних країн. При безпосередній участі В.В. Пашкевича разом з І.В. Мічуріним і М.В. Рітовим була організована Сочинська дослідна станція садівництва, а також Сухумська і Салгірська, 21 училище, 35 практичних школи та 8 постійних курсів, де створювалися сади плодових дерев, які стали основою для подальшого розвитку наукового плодівництва [5].

В.В. Пашкевич був надзвичайно доброю, широко освіченою людиною, відмінним педагогом, енциклопедистом, теоретиком і практиком садівництва, знавцем вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, тонким знавцем і цінителем мистецтва, дуже любив літературу й музику. Все своє життя він планомірно приділяв увагу обстеженню та вивченню садів і готував окремі роботи та серії статей по стану садівництва і сортоведення в окремих губерніях. Плідна багаторічна діяльність Василя Васильовича була високо оцінена присудженням степені доктора сільськогосподарських наук, затвердженням його дійсним членом (академіком) та присвоєнням звання Заслужений діяч науки Всесоюзною академією сільськогосподарських наук.

Помер В.В. Пашкевич перед самою війною в Ленінграді 14 липня 1939 року. Похований Василь Васильович Пашкевич на Волківському кладовищі.

Література

1. Арборетум В.В. Пашкевича як історична частина дендрологічного парку «Софіївка» НАН України / В.П. Шлапак, І.С. Косенко // Науковий вісник, 2003, Вип. 13.5. – Львів. – С. 363-372.

2. Большая советская энциклопедия, БСЭ. –2012 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/119086/Пашкевич>

3. Вчені-ботаніки Уманського національного університету садівництва та їх наукові дослідження (1844-2016): монографія (присвячується 95-річчю створення кафедри ботаніки) /Т.В. Мамчур, В.П. Карпенко, М.І. Парубок, О.В. Свистун. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2017. – 280с., іл.

4. Костюк М.В. Із історії садівництва ХІХ-ХХ століття: видатний учений помолог, засновник наукового плодівництва, академік В.В. Пашкевич / М.В. Костюк. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/602/>

5. Лисавенко М.А. Жизнь и деятельность В.В. Пашкевича // Избранные сочинения по плодоводству / В.В. Пашкевич. – М.: Гос. изд-во с.-х. лит-ры. — 1959. – С. 5-16.

6. Матеріали інвентаризації насаджень Арборетуму В.В. Пашкевича за 2003 рік.

7. Пономаренко В.В. Жизнь, отданная служению науке. К 155-летию со дня рождения В.В. Пашкевича // Современное садоводство – Contemporary horticulture. – 2013. – Вып. 2(6). – С. 1-5.

8. Рева М.Л. 70 років арборетуму В.В. Пашкевича у дендропарку «Софіївка» / Питання біології акліматизованих рослин. – К. – 1963. – С. 9-16.

9. Тетерев Ф.К. Научное наследство В.В. Пашкевича [Василий Васильевич Пашкевич] / Ф.К. Тетерев // Вестн. социалистического растениеводства ВАСХНИЛ, Ин-т растениеводства. – М.; Л.: Сельхозгиз, Ленингр. отд-ние, 1940. – № 1. – С. 9-19.

Reference

1. Arboretum by V.V. Pashkevych as the historical part of the dendrological park “Sofiiivka” NAS of Ukraine / V.P. Shlapak, I.S. Kosenko // Scientific herald,

2003, Issue.13.5. – Lviv. – P. 363-372.

2. The Great Soviet Encyclopedia, TSB. 2012 – [Electronic resource]. – Access mode: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/119086/Pashkevich>

3. Plant biologists of Uman National University of Horticulture and their scientific research (1844-2016): monograph (devoted to the 95th anniversary of the establishment of the Department of Botany) / T.V. Mamchur, V.P. Karpenko, M.I. Parubok, O.V. Svystun. – Uman: Publishing and printing center “Vizavi”, 2017. – 280p., illustrations

4. Kostiuk M.V. From the history of gardening XIX-XX centuries: a prominent pomologist, founder of scientific fruit-growing, academician V.V. Pashkevych / M.V. Kostiuk. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/602/>

5. Lisavenko M.A. Life and activities of V.V. Pashkevych // Selected writings on fruit growing / V.V. Pashkevych. – M.: State publishing house of agricultural literature. – 1959. – P. 5-16.

6. Materials on planting inventory of the Arboretum by V.V. Pashkevych in 2003.

7. Ponomarenko V.V. Life devoted to the science. Devoted to the 155 th anniversary of V.V. Pashkevych’s birth // Modern gardening. – Contemporary horticulture. – 2013. – Issue 2 (6). – P. 1-5.

8. Reva M.L. 70 years of arboretum by V.V. Pashkevych in the dendrological park “Sofiivka” / Problems of biology of naturalized plants. – Kiev. – 1963. – P. 9-16.

9. Teterev F.K. Scientific heritage of V.V. Pashkevych [Vasiliy Vasilevich Pashkevich] / F.K. Teterev (candidate of biological sciences) // Herald of socialist plant growing / All-Union Academy of Agricultural Sciences, Institute of Plant Production. – M.; L.: Selhoozgis, Leningrad department, 1940. – № 1. – P. 9-19.

Одержано 25.05.2017

Аннотация

Свистун О. В., Мамчур Т. В., Парубок М. И.

Жизненный и творческий путь выдающегося учёного садовника, академика Василия Васильевича Пашкевича (1857-1939)

Среди самых выдающихся представителей плеяды ученых основателей отечественной помологии – выдающийся ученый, основатель научного плодоводства, доктор биологических наук (1934), академик ВАСХНИЛ (1935), главный специалист по садоводству Департамента земледелия Министерства Земледелия и Государственных Имуществ – Василий Васильевич Пашкевич. Он был одним из организаторов сельскохозяйственного опытного дела в Украине. Основные его исследования были посвящены изучению сортоведению плодовых культур. Василий Васильевич первым в России обратил внимание на необходимость переработки плодов и овощей и предложил целый ряд технологий в этой области. Кроме плодоводства он изучал цветоводство, овощеводство и лекарственные растения, занимался педагогической и организаторской деятельностью.

С 1885 года по 1892 год В.В. Пашкевич был заведующим Уманским Царицыным Садам и преподавателем Уманского училища земледелия и садоводства где преподавал ботанику и садоводство. За время своей деятельности в Уманском училище земледелия и

садоводства он успел сделать много. Был посажен фруктовый сад помологии с большим количеством сортов отечественного и заграничного происхождения; создан формовой сад; начата культивация винограда; были разработаны технологические разработки выращивания ананасов, которые отправлялись в Петербург к царскому столу. Кроме того В.В. Пашкевич внедрил разные способы технической переработки: сушение плодов и овощей, варка паст, пастилы, мармелада, и основано отечественное производство плодово-ягодных вин; были построены сушилки Рейнольда и солнечная.

В.В. Пашкевич сделал заметный вклад в поддержку и развитие парка «Софиевка». В 1890-1891 году им был заложен «Английский парк», или Арборетум, где были собраны много разных редких растений интересных и ценных в ботаническом и декоративном отношении.

Начиная с 90-х годов прошлого века Пашкевич в качестве специалиста по плодоводству Департамента земледелия обследовал состояние плодоводства в ряде губерний России. Результаты этой работы были изложены в статьях и книгах, которые содержат описание плодоводства в отдельных губерниях. Большое внимание им уделялась агротехнике и сортам плодовых культур, которые разводились, их поведению и хозяйственной оценке.

Пашкевичем правильно был определено содержание помологии. Тогда как западноевропейская помология занималась лишь описанием и классификацией сортов, Пашкевич считал, что она должна изучать стойкость сортов к грунтово-климатическим условиям в разных районах страны, отношения их, к разным подвоям, урожайность, взаимоотношение, в процессе опыления, хозяйственную ценность плодов и тому подобное. Кроме того им был накоплен и обобщен большой материал по изучению биологических особенностей сортов, их перекрестного опыления, изученные и описаны родоначальные формы плодовых деревьев. В.В. Пашкевич стремился к построению помологии на новых началах.

В.В. Пашкевич был прекрасным, скромным человеком и талантливым исследователем, которого высоко ценил сам Н.И. Вавилов за весомое вложение в науку и практику.

Ключевые слова: В.В. Пашкевич, основоположник научного плодоводства, история, садоводство, помология, сортоведение, исследование, плоды, лекарственные растения, преподаватель, ученый, Уманское училище земледелия и садоводства.

Annotation

Svystun O. V., Mamchur T. V., Parubok M. I.

The life and career of the outstanding horticulturist and academician Vasyl Pashkevych (1857-1939)

Vasyl Pashkevych was one of the most prominent representatives of national pomology, an outstanding scientist and the founder of Fruit Growing Science, Doctor of Biological Sciences (1934), an academician of All-Union Academy of Agricultural Sciences (1935), and a chief specialist in Horticulture at the Department of Arable Farming. He was one of the facilitators of agricultural research in Ukraine. His main studies were devoted to the study of fruit crops assortment. Vasyl Vasylovych was the first person in Russia who drew attention to the need for processing fruits and vegetables and offered a number of technologies in this field. In addition, he studied floriculture, olericulture and medicinal herbs. He was also engaged in teaching and executive activities.

From 1885 to 1892 V.V. Pashkevych was the Head of Uman Tsarina Garden and a lecturer at the Main School of Gardening, where he taught botany and horticulture.

The time he spent at the Main School of Gardening, was very fruitful: a pomological orchard with a great number of national and foreign varieties was planted, a formal garden was established, the cultivation of grapes was started, technological solutions for the cultivation of pineapples, which used to be sent to the Russian monarch in St. Petersburg, were developed.

V.V. Pashkevych introduced various technical ways of processing: drying fruits and vegetables, cooking pastes, pastille and marmalade. The national production of fruit wines was

established. Rainold's and solar drying devices were created.

V.V. Pashkevich made a significant contribution to the maintenance and development of the park "Sofiivka". In the years 1890-1891 he laid "English park" or the Arboretum, where lots of different rare plants, interesting and valuable in ornamental and botanical terms, were collected.

Since 1990s Pashkevich, being an expert in fruit growing at the Department of Arable Farming, examined the state of fruit growing in a number of provinces. The results of these activities were presented in the articles and books that contain descriptions of fruit growing in some provinces. He paid great attention to agricultural engineering and varieties of fruit crops that were bred and their economic value.

Pashkevich presented the correct determination of the content of pomology. While the representatives of Western European pomology were only engaged in describing and classifying varieties, Pashkevich considered that it was important to examine the stability of varieties in soil and climatic conditions in various parts of the country, the ratio of different rootstocks, productivity, relationship in the process of pollination, economic value of fruits, etc. In addition he accumulated and generalized extensive material for the study of the biological characteristics of varieties of cross-pollination, and he studied and described the parent form of fruit trees.

V.V. Pashkevich was a great modest person and a talented researcher, highly respected by M.I. Vavilov for a significant contribution to the science and practice.

Key words: V.V. Pashkevych, founder of Fruit Growing Science, history, horticulture, pomology, fruit, medicinal plants, lecturer, scientist, Main School of Gardening.

УДК 631.4 : 378

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА РУБІНА С. С. І ЙОГО УЧНІВ У РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ЗЕМЛЕРОБСЬКОЇ НАУКИ

В. О. Єщенко, доктор сільськогосподарських наук

О. Б. Карнаух, кандидат сільськогосподарських наук

Уманський національний університет садівництва

Висвітлений в хронологічному порядку розвиток наукових досліджень професора Рубіна С. С. та його учнів з питань сівозмін та обробітку ґрунту під польові культури, показаний внесок С. С. Рубіна та його школи у розвиток землеробської науки в Україні.

Ключові слова: С. С. Рубін, аспіранти, дослідження, польові сівозміни, обробіток ґрунту.

Перші досліди С. С. Рубіна з польовими культурами започатковані ще в 30-ті роки минулого століття із вивченням різних варіантів зерно-бурякових сівозмін, але широкого поширення вони набули уже в повоєнні роки. При цьому дослідження проводились в основному за двома напрямками: з вивчення сівозмін і обробітку ґрунту.

Вперше у 50-ті роки минулого століття для південних районів лісостепової зони С. С. Рубін і П. П. Кіцно рекомендують замість підсівних